

บทบาทมหาอำนาจ กับ การเมืองไทย

ภูวิน บุญยะเวชชีวิน

แนวทางการศึกษาการเมืองไทย (1)

- การศึกษาองค์ประกอบและพลวัตของตัวแสดงภายในรัฐ
 - ระบบการเมือง (อำนาจอธิปไตยเป็นของใคร)
 - ระบบราชการ และโครงสร้างการบริหารจัดการ
 - พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง
 - สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญ
 - การเคลื่อนไหวทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวทางการศึกษาการเมืองไทย (2)

■ ปัญหา

- ประเทศไทยไม่ได้อยู่ประเทศเดียวในโลก
- ประเทศ/รัฐไทยเป็น “หน่วย” หนึ่งในระบบระหว่างประเทศ
- การเมืองภายใน กับ การเมืองระหว่างประเทศ มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- การศึกษาการเมืองไทยจึงไม่สามารถแยกขาดจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ/การเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายและบทบาทของประเทศมหาอำนาจ

แนวทางการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ (1)

- การเมืองระหว่างประเทศศึกษาอะไร
 - ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (state) - สงครามและความขัดแย้ง
 - การทูต การทหาร และยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะรัฐมหาอำนาจ
 - ปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน
 - โลกาภิวัตน์ – การปฏิวัติเทคโนโลยีสารสนเทศ

แนวทางการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ (2)

- สัจนิยม (การมองโลกตามความเป็นจริง) ในฐานะหลักพื้นฐานในการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ
 - อาณาบริเวณทางการเมืองถูกกำหนดโดยกฎที่เป็นวัตถุวิสัยซึ่งมีรากฐานมาจากธรรมชาติของมนุษย์
 - ผลประโยชน์ถูกนิยามผ่านอำนาจ
 - ผลประโยชน์และอำนาจแตกต่างกันไปตามพื้นที่และเวลา
 - ไม่มีศีลธรรมสากลในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของรัฐ
 - ความพยายามทางศีลธรรมของรัฐไม่สามารถเท่ากับศีลธรรมสากล
 - อาณาบริเวณทางการเมืองมีความเป็นอิสระจากอาณาบริเวณอื่น

แนวทางการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ (3)

- สัจนิยมใหม่
 - ระบบระหว่างประเทศมีลักษณะ “อนาธิปไตย” เพราะ รัฐบาลโลกไม่สามารถเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ
 - เป้าหมายสูงสุดของรัฐเหนือผลประโยชน์อื่นใด คือ ความมั่นคง (security)
 - เพื่อเป้าหมายดังกล่าวรัฐพยายามเพิ่มอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจ
 - สภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางความมั่นคง (security dilemma)

แนวทางการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ (4)

- รัฐมหาอำนาจ (Great Powers)
 - ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร และประชากร
 - ความสามารถ (อำนาจ) ทางทหารและเศรษฐกิจ
 - การพัฒนาทางนวัตกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
 - อำนาจทางวัฒนธรรมและความคิด
 - ขั้วอำนาจในระบบระหว่างประเทศ = จำนวนรัฐที่รองความเป็นเจ้า(ทางทหาร) โดยที่ไม่มีรัฐอื่นใดสามารถท้าทายได้

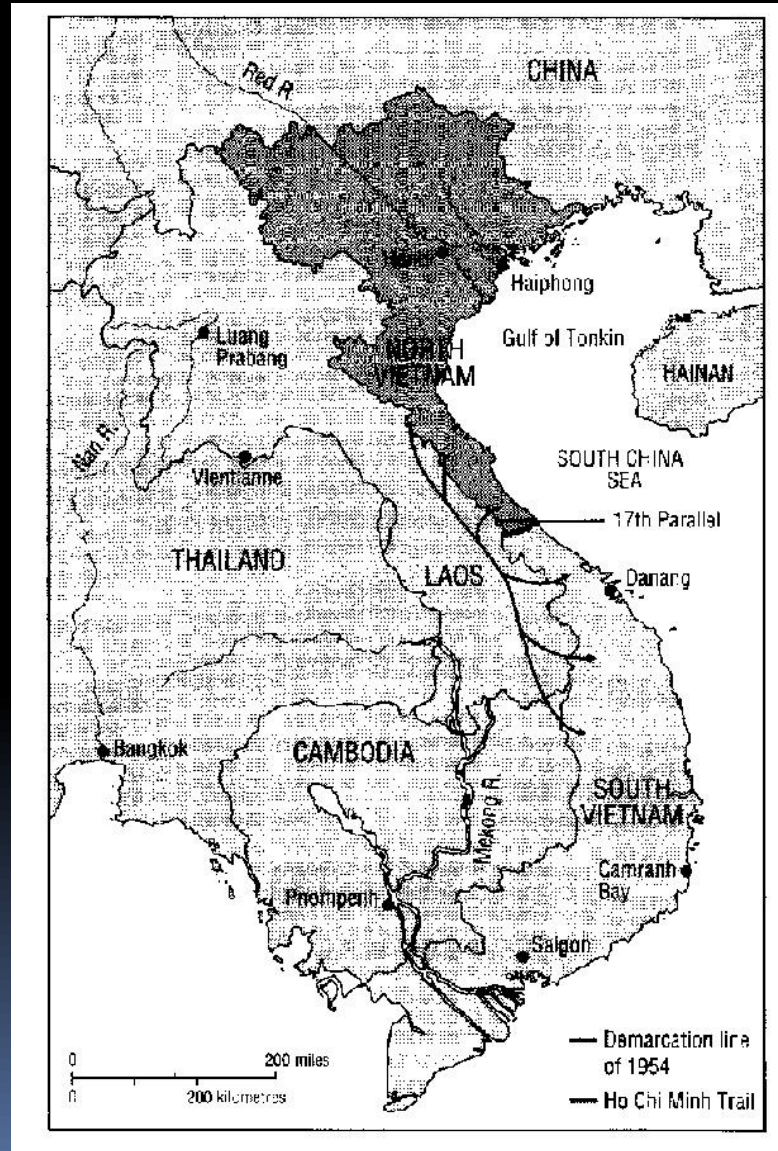
สงครามเย็น (1)

- ระบบระหว่างประเทศแบบสองขั้วอำนาจ
- สองมหาอำนาจหลัก
 - สหรัฐอเมริกา – โลกเสรี
 - สหภาพโซเวียต – ค่ายคอมมิวนิสต์
- ภายหลังจีนแยกออกจากคอมมิวนิสต์ โลกกลายเป็นสามขั้วอำนาจ
- ไม่มีการปะทะกันโดยตรงระหว่างมหาอำนาจ
 - อาวุธนิวเคลียร์ ในฐานะเครื่องมือการป้องปราม

สงครามเย็น (2)

- กลุ่มพันธมิตร และเขตอิทธิพลของมหาอำนาจ
 - อาทิ ยุโรปตะวันตกในฐานะเขตอิทธิพลของสหรัฐฯ และยุโรปตะวันออกในฐานะเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียต เป็นต้น
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป / อินโดจีนในฐานะแนวรบระหว่างตัวแทนของมหาอำนาจ
 - เวียดนามเหนือ / เวียดนามใต้
 - ปัญหาลาวและกัมพูชา

สงครามเย็น (3)

สงครามเย็น (4)

- จุดเริ่มต้นของสงครามเย็น
 - จุดเริ่มต้นของสงครามเย็น และ จุดเริ่มต้นของสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (รวมถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศปัจจุบัน) มีรูปแบบร่วมกัน ดังนั้นการจะเข้าใจแนวโน้มการเมืองระหว่างประเทศปัจจุบันจึงต้องกลับไปย้อนพิจารณา รูปแบบของอดีต

สงครามเย็น (5)

- ลักษณะร่วมของสงครามทั้งสองครั้ง
 - ความล้มเหลวของสหรัฐฯ ในงานข่าวกรอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความมั่นคง รวมทั้งรูปแบบของการเมืองภายในสหรัฐฯ และ การเมืองระหว่างประเทศ
 - การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบเชิงอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 - การตอบสนองของสหรัฐฯ ต่อภัยคุกคามเชิงอุดมการณ์ ซึ่งคุกคามอำนาจเชิงวัตถุประสงค์ (การทหารและเศรษฐกิจ) และคุณค่าความเป็นอเมริกัน

สงครามเย็น (6)

- สงครามเย็นไม่ได้เกิดจากการแข่งขันกันระหว่างสองขั้วอุดมการณ์ หากแต่เกิดจากการร่างภาพและจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของความขัดแย้งและภัยของความขัดแย้งนั้น
- สหรัฐฯ ตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดี Woodrow Wilson ไม่ได้ไว้วางใจ พรรคคอมมิวนิสต์ในรัสเซีย นับแต่การปฏิวัติ Bolshevik ไม่ใช่เพียงเพราะไม่เป็นประชาธิปไตย หากแต่รวมถึงห่วงเกรงการส่งเสริมแนวคิดปฏิวัติไปยังรัฐอื่น ๆ

สงครามเย็น (7)

- เป้าหมายของสตาลิน (สหภาพโซเวียต)
 - ต้องปราบปรามเยอรมันเป็นการถาวร
 - ข้อตกลงหลังสงคราม (postwar settlement) ใด ๆ จำเป็นต้องพึงพาอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจของสหรัฐฯ
 - การแสวงหาความร่วมมือและไม่เผชิญหน้ากับสหรัฐฯจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับโซเวียต แม้จะมีข้อแตกต่างทางอุดมการณ์ก็ตาม

สงครามเย็น (8)

- สัญญาณภัยคุกคามจากโซเวียตและลัทธิคอมมิวนิสต์
 - ขนาดทางภูมิศาสตร์ของโซเวียตกินอาณาบริเวณตั้งแต่ ยุโรปถึง เอเชีย + ความต้องการครอบครองจุดยุทธศาสตร์ เช่น ช่องแคบตุรกี ซึ่งเป็นเส้นทางเข้าถึงแหล่งน้ำมันในตะวันออกกลาง
 - การแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ไปยังยุโรปและเอเชีย โดยเฉพาะสงครามกลางเมืองในกรีซ และสงครามกลางเมืองในจีน รวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สงครามเย็น (9)

- การตอบสนองจากสหรัฐฯ
 - ระบบเศรษฐกิจแบบ Bretton Woods (ส่งเสริมทุนนิยมเสรี)
 - ยุทธศาสตร์การปิดล้อมลัทธิคอมมิวนิสต์ทางทหารและทางเศรษฐกิจ
 - เอกสารคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ฉบับที่ 64 (NSC-64) - ความสำคัญของอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - เอกสารคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ฉบับที่ 68 (NSC-68)
 - ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ถูกยืนยันด้วยการตกเป็นคอมมิวนิสต์ของจีนแผ่นดินใหญ่ และสงครามเกาหลี
 - การใช้ปฏิบัติการลับ และบทบาทของ CIA

สหรัฐฯ กับ การเมืองไทยสมัยจอมพล ป. (1)

- ไทยภายใต้จอมพล ป. เลือกเข้ากับค่ายโลกเสรี
- สุวรรณภูมิ หรือ จักรวรรดิไทยอันยิ่งใหญ่ ในฐานะภาพความเป็นไทย ในทัศนะชนชั้นนำในเรื่องตำแหน่งแห่งที่ของชาติในภูมิภาค
- องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) – ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีไทยและฟิลิปปินส์ เป็นสมาชิก
- ลัทธิคอมมิวนิสต์ถูกสร้างในฐานะศัตรูแห่งชาติและความไม่เป็นไทย แม้ว่าในขณะนั้นภัยคุกคามคอมมิวนิสต์จะอยู่ในระดับต่ำ

สหรัฐฯ กับ การเมืองไทยสมัยจอมพล ป. (2)

- ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ในการขยายบทบาทของกองกำลังตำรวจ และกองกำลังกึ่งทหาร
- จอมพล ป. ขยายองค์กรและศักยภาพของกองกำลังตำรวจ
- ความร่วมมือเรื่องข่าวกรอง ปฏิบัติการลับ และกองกำลังกึ่งทหาร

สหรัฐฯ กับ การเมืองไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ (1)

- มีความเป็นไปได้ว่าสหรัฐฯ รู้เห็นเป็นใจกับการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ เพราะประธานาธิบดีและรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้พบกับสฤษดิ์ขณะที่เขารักษาตัวในโรงพยาบาลทหารในสหรัฐฯ ก่อนการรัฐประหาร
- สหรัฐฯ พอใจกับยุคยื่นต่อต้านคอมมิวนิสต์ของระบอบสฤษดิ์ รวมถึงเสถียรภาพของระบอบเพราะได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำ
- ดาวเทียมสปุตนิก 1 ของสหภาพโซเวียต
- การตั้งฐานทัพของสหรัฐฯ ในประเทศไทย
- R&R – ภาคบริการโดยเฉพาะการท่องเที่ยวกลายเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่ดึงดูดเงินจากภายนอก

สหรัฐ กับ การเมืองไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ (2)

- เศรษฐกิจแบบทุนนิยม
 - แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ
 - Board of Investment of Thailand (BOI)
- Thanat-Rusk communiqué

ผลกระทบของบทบาทสหรัฐฯ ต่อ การเมืองไทยสมัย จอมพล ป. และจอมพล สฤษดิ์

- นโยบายของสหรัฐฯให้ความสำคัญ ต่อ การทหาร ความมั่นคง และ เสถียรภาพเพียงอย่างเดียว
- ละเลยการให้ความสำคัญต่อเสรีของปัจเจกภายในประเทศ และความ ยุติธรรมทางสังคมที่ถูกปิดกั้นโดยระบอบอำนาจนิยม
- ทำให้ฐานการเมืองไทยแคบลงอยู่แค่ชนชั้นนำ โดยเฉพาะทหาร
- สร้างความเข้มแข็งให้กับแนวโน้มที่ไทยจะไปสู่ระบอบสมบูรณาญา สิทธิ (absolutism)
- กระตุ้นให้ผู้นำทหารเก็บกดปิดทับเสรีภาพของปัจเจก และพหุนิยมซึ่ง เป็นหลักที่ได้รับการยอมรับนับถือในสังคมตะวันตก

การเมืองระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 (1)

- ระบบระหว่างประเทศมีลักษณะกำลังกลายเป็นสองขั้วอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกา กับ จีน
- การก่อการร้าย 11 กันยายน 2001
- สงครามต่อต้านการก่อการร้าย
- สหรัฐฯ กลับเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคอีกครั้ง โดยสร้างพันธมิตรต่อต้านการก่อการร้าย และมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป อาจกล่าวได้ว่าเป็น เขตอิทธิพลของจีน โดยเฉพาะเมื่อสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากภูมิภาคหลังหลักการนิกสัน

การเมืองระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 (2)

- ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีน
- ใช้แนวนโยบายแทรกแซง (interventionist policy) การเมืองภายในของรัฐอื่น
- สหรัฐฯต้องการเป็นศูนย์กลางของเวทีความร่วมมือระหว่างรัฐในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก
- ยุทธศาสตร์ของจีน แสวงหาสถานะมหาอำนาจที่ได้รับการยอมรับ
- ใช้แนวนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายใน การเมืองภายในเป็นเรื่องของแต่ละรัฐที่ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน

บทบาทสหรัฐฯ กับ การเมืองไทยหลังปี 2006 (1)

- ความร่วมมือทางทหารและปฏิบัติการลับ ในภารกิจลับของหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ อาทิ การอนุญาตให้ใช้สนามบิน การจับตัวผู้ก่อการร้ายมุสลิมหัวรุนแรง เป็นต้น
- สหรัฐฯมีโครงการความช่วยเหลือและความร่วมมือกับกองทัพไทย ผ่านการซ้อมรบที่จัดขึ้นเป็นประจำ
- การทูต และงานข่าวกรอง – ตามโทรเลขการทูตที่รั่วไหลออกมา แสดงให้เห็นว่า สหรัฐฯรู้ล่วงหน้าว่าจะมีการรัฐประหารในปี 2006

บทบาทสหรัฐฯ กับ การเมืองไทยหลังปี 2006 (2)

- บทบาททางการทูตของเจ้าหน้าที่ระดับสูงสหรัฐฯ ในการเข้าพบแกนนำของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง
- ท่าทีของสหรัฐฯ ต่อความขัดแย้งทางการเมืองของไทยและผลลัพธ์ มีลักษณะคลุมเครือ
- นโยบายต่างประเทศของไทย (สนลุ่ม / ใฝ่ลุ่ม) นำไปสู่ความไม่มั่นใจของสหรัฐฯ ในฐานะพันธมิตรที่ซื่อสัตย์ และไทยมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ลดลง โดยสหรัฐฯ หันกลับมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่า